

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra HAANDBOG I VERDENSHISTORIEN. Nyaarstiden

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 606.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-grundtvig07val-shoot-idm140245216094832/facsimile.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

Det Sættende Aarhundrede

lige Grundtræk det var at protestere mod al Aand, som er høiere end Vittighed og mod al Følelse dybere end Egenkiærlighed, og gjør begge Dele saa glimrende, at al Verden fristes til Efterligning. Calvinismen var det Gothiske, Normanniske og Britiske Element, der gjorde Opstand mod den grændseløse Galliske, Burgundiske og Frankiske Dyriskhed [Letsindighed], satte den Grændser til en Tid og endte med at sætte Farve paa den, det er den nøgne Sandhed, og kun fordi den Protestantiske Christenhed aabenbar i det Syttende Aarhundrede trængde til en saadan Frist og Bistand, som Frankerigs Kamp med det Østerrigske Huus skaffede den, kun derfor er den Franske Borger-Krig og den kronede Freds-Mægler, Henrik den Fjerde, verdenshistorisk mærkværdige!

I Tydsklands Lutherdom og Frankrigs Calvinisme har vi nu betragtet de aandelige Kræfter, der bevægede det Sættende Aarhundrede, og, med al deres baade videnskabelige og kirkelige Forskielighed, sammenvirkede de dog i deres Hjemstavne ikke blot til at afkaste Pave- og Præste-Aaget, men ogsaa til at forhindre eller dog forsinke det Tyrkedom, der i Nyaarstiden truede hele Christenheden, ligesom de, ved iyrig Udbredelse af Prædiken, Sang og Bøglæsning paa Folkenes Modersmaal, banede Veien til den Folkelige Oplysning og Bevidsthed, der vel endnu kun i Frankerig paa en Maade er opnaet, men ligger os dog nær allevegne. Dette er, baade fra den menneskelige, folkelige og borgerlige Side, Reformationens og Protestantismens unægtelige Fortjeneste, der ikke paa mindste Maade forringes af alle de Indvendinger, man enten har gjort eller kan gjøre mod deres Stilling til Kirke og Christendom; thi naar disse Indvendinger var allermost ugiendrivelige, blev det dog lige vist, at Kirken og Christendommen, saavel som »Sabbaten,« er til for Menneskets Skyld, og ei Mennesket for deres, og hverken har man opviist ikke heller kan man opvise nogen modsat Retning i det Sættende Aarhundrede, hvormed Menneskeheden vilde været bedre tjent, og kommet enten snarere, læmpeligere eller sikkrere til den Oplysning og Bevidsthed, som unægtelig er dens jordiske Maal. Hertil kommer endnu, at ligesom Gud »ei er de Dødes Gud, men de Levendes,« saa kan Kirken og Christendommen ei være guddommelige, med mindre de staae i Forbund med Menneske-Livet og med Modersmaalene, som er dets naturlige Udtryk, og dette For-

Det Seztende Aarhundrede

bund var det netop, Papisterne benægtede, hvorved de aabenbar gjorde enten sig selv eller den Kirke og Christendom de forsvarede, en usluttelig Skam! At nu Skammen udelukkende er Papisternes, saa Kirken og Christendommen, i uopløseligt Forbund baade med det guddommelige og menneskelige Liv, vil gienneemgaae Nyaarstidens Skiærsild ligesaa uskadt, som de gienneemgik Middelalderens, og udgaae forklarede deraf, det har vist nok Protestanterne hidtil langt mere dristig paastaaet end gyldig bevist, men det er ogsaa Noget, det maa overlades til Kirken og Christendommen selv at bevise, saa hvad Protestanterne i denne Henseende maae rødme over, er kun de Baand, de selv, tvertimod deres egne Grundsaetninger, har lagt paa Aandens og Ordets kirkelige Frihed.

Naar vi derfor, ved at betragte Reformationen i Stor-Britannien og Nederlandene, som nu kriver vor Opmærksomhed, hvert Øieblik maae ryste paa Hovedet over de Midler, man paa begge Sider anvendte, til hvad man kaldte den sande Christendoms Forsvar og Udbredelse, da skal det trøste os, at det dog netop var i Engeland og Holland, [at] Menneske-Livet, ved Hjælp af Reformationen, i det Hele tilkæmpede sig den tabte Frihed, uden hvilken der ligesaa lidt kan føres gyldige Beviser for en Aabenbarings Sandhed, som der kan times ægte Oplysning om Menneske-Naturen, dens Træng og Trang, Dyder og Lyder, en Oplysning, der dog til Menneske-Artens [-skægtens] hensigtsmæssige Udvikling og Uddannelse er i Nyaarstiden aldeles nødvendig.

Uagtet nu den sydlige Deel af Stor-Øen i alle Maader har langt mere verdenshistorisk Vigtighed end den Nordlige, maae vi dog her begynde med Skotland, hvor baade den Franske Indflydelse i det Hele var umiskjendelig, og hvor Calvinismen lige indtil denne Dag har fundet de nidkiereste Tilhængere og, udenfor Genf, vundet friest Spillerum; thi vel er ingen af Delene i sig selv særdeles mærkværdigt, men har dog, ved Skotlands Forbindelse med Engeland, faaet en historisk Indflydelse, der ingenlunde maa oversees.

I Middelalderens Historie*) har vi seet, hvilket alvorligt Forsøg, Edvard den Første (Langbeen) alt i det Trettende Aarhundrede gjorde paa at lægge Skotland under Engeland, men ogsaa seet, hvor aldeles det mislykkedes, da Lavlæn-

*) Middelalderens Historie S. 597—601. [Her S. 307—10.]